

עבודה זרה כג [-כד]

שווערד

1. ריטב"א על מסכת עבודה זרה דף כג/א

גמרא רבינא אמר הא לכתחילה הא דיעבד פ"י דאע"ג דתנן לוקחין מהן בהמה לקרבן דהוי לכתחילה אנן הכי קאמרינן דלכתחילה כעין משנת' חיישינן שמא ירבע אבל בדיעבד למה שכבר עמד ברשותם לא חיישינן שמא רבע ומוקמינן לה לבהמה אחזקתה והיינו דקתני לוקחין מהן בהמה לקרבן כלומר ואין חוששין שמא כבר רבעה ואע"פ שהוא לדידן לכתחילה וכן פרש"י ז"ל ודמא הא לההיא דאמרינן בגטין שמא ימות חיישינן שמת לא חיישינן ...

2. ספר אבני מילואים סימן ז ס"ק ד

[ד] וי"א דע"י נפשות אסורה אפ"י לבעלה ישראל. שטת רש"י פ"ב דכתובות (כו,ב) משום שמא נתרצית (באמת) [באחד] וכן פ"י רש"י בע"ז ר"פ אין מעמידין [כג,א] משום דמופקרת לזנות חיישינן שמא נתרצית לאחד מהן ע"ש. והרשב"א בחידושו הקשה משבוי' דמותרת לישראל ולא חיישינן שמא נתרצית באחת מן הביאות וכן אסתר לאחשורוש: ושיטת התוס' דע"י נפשות אסורה לישראל דחיישינן שמא נתרצית כדי למצוא חן שלא יהרגנה ע"ש, וגם בזה הקשה הרשב"א דכיון דהוא ריצוי מחמת פחד מותרת לישראל ע"ש. ומשמע מדבריו דכל שאינה עושה איסור לשמים אע"ג דמכוונת למעול מעל באישה מותרת היא לבעלה, וזה שלא כדברי מוהרי"ק סי' קס"ז באשה שזינתה תחת בעלה ברצון והיא לא ידעה אם יש איסור בדבר אם יחשב שוגג, והעלה שם דכיון שהיא מתכוונת למעול מעל באישה דהא לא כתיב למעול מעל בד' כו' אלא ומעלה בו מעל כתיב, וע"ש שהביא ראי' מהאי דמגילה כאשר אבדתי אבדתי דעד השתא באונס והשתא ברצון כו' ולא עשתה שום איסור ולא הי' בדבר אפ"י נדנדוד עבירה אלא מצוה רבה עשתה שהצילה את ישראל כו' ובפרט דקרקע עולם היתה וע"ש שהאריך. וא"כ ה"נ היכא דנתרצית כדי למצא חן שלא יהרגנה אפ"י לא עשתה איסור אפ"י על בעלה נאסרת. ואולי דברי מוהרי"ק לפי שיטת תוס' דנאסרת על בעלה היכא שמתרצית שלא יהרגנה ולא עשתה איסור ואפ"י נאסרה על בעלה. אלא דמדברי תוס' בע"ז (דף כ"ג) ד"ה תדע, דע"י נפשות מחמת פחד נתרצית לו ותובעתו ע"ש וכה"ג שהיא תובעתו איסור יש בדבר שהרי בזה שמביאה אותו עליה תיהרג ולא תעבור:

3. ריטב"א על מסכת עבודה זרה דף כג/א

תו לא מידי פ"י לעולם לא שני לן בין לכתחילה לדיעבד וטעמא דאמרי' דשאני הכא דאיכא הפסד ממון טעמא תירוצא היא ולפי זה אשת כהן שנתיהודה עם הנכרי ואין לו בה הפסד ממון הרי היא אסורה לבעל לדין התלמוד ומיהו בזמן הזה מותרת דהא אית לה אימת מלכו' דחמיר להו טפי מהפסד ממון ולא אסר התלמוד אלא בשאין לו בה חשש הפחד וכן פירש בשם ר"י ז"ל:

4. הרא"ש על עבודה זרה פרק שני - סימן ב

וה"ר אלחנן ז"ל פ"י דודאי פשיטא ליה דביחוד מועט אין לאסור אשת כהן. אלא שינויא דרבינא אבהמה קאי וקאמר דדיעבד לא חיישינן לרביעה אע"פ ששהתה בביתו ימים רבים. ואהא מייתי ראי' מאשת כהן שנחבשה והיתה ברשות העובדי כוכבים ימים רבים ודחי תלמודא הא דשרינן בנחבשה משום דירא להפסד ממונו אבל בנחבשה תחת ידו ואין לו עליה או על בעלה ממון אסורה אפ"י בדיעבד. והוא הדין בהמה שהיתה ברשותו אסורה בדיעבד. אבל פשיטא היכא שאינה תחת יד העובד כוכבים התם ודאי מירתת ואין לאוסרה על אותו יחוד. רבי פדת אמר הא ר"א והא רבנן. דתנן ר"א אומר אינה נקחה מן העובד כוכבים וחכמים מכשירים. והלכתא כר' פדת וכרבנן דלא חשידי ארביעה כדפרישית לעיל:

5. ריטב"א על עבודה זרה דף כד/א

לשנה אחרת נולדה לו פרה אדומה פ"י וזה בבית שני היה שאלו בבית ראשון לא היתה שם פרה אדומה אלא אותה שעשה משה ותימא מנא להו אבני אפוד דהא משחרב בית המקדש בוטל השמיר יש אומרינן דהתם משחרב בית שני קאמר ויש אומרינן דבטל שאינו אלא בטורח גדול וכדאמרי' התם בטלה זכוכית לבנה ואשכחן בפרק אין עומדין זוגיתא חיוררת:

עבודה זרה כד

6. ריטב"א על מסכת קידושין דף לא/ב

תנו רבנן איזהו כבוד כו' איבעיא להו משל מי ואסיקנא משל אב ואע"ג דאייתנין לעיל ראייה דדמה בן נתינה שהפסיד בשביל כבוד אביו ששים רבוא שכר תירצו בתוספות דהתם דלא הפסיד משלו אלא העברת ריוח בעלמא לא חשוב דבר האבוד ולא חסרון כס' וכדחזינן נמי לענין מלאכת חול המועד דהעברת ריוח לא חשיב דבר האבוד ואסור למכור פרקמטיא בחולו של מועד אע"פ

שלא ישתכר במכירתה לאחר המועד כמו שמשכתר עכשיו דלאו דבר האבד הוא הכא נמי לא חשיב דבר האבד אלא בביטול מלאכתו:

• **ח' ר"ן** (יג. בדפי הרי"ף) - **מ"מ כדי שלא לצערן** יש לו לאבד כל ממון שבעולם

7. ערוך השולחן יורה דעה הלכות כבוד אב ואם סימן רמ

סעיף מ : **כתוב בס' חסידים על מעשה שבגמ' באחד שהיו המפתחות תחת מראשותיו של אביו ולא הקיצו דזה דווקא כשהאב אינו מצטער על שלא הקיצו אבל אם יודע שיצטער צריך להקיצו וכן ללכת לבית הכנסת או לדבר מצוה מקיצו** [שם סי' של"ז] **ונראה דדווקא כשיעבור זמן תפלה ויש לדקדק דוודאי נראה להדיא בהך מעשה דבגמ' שאביו היה נהנה אם היה מקיצו והריוח ממון הרבה ולהיפך מסתמא מצטער ואולי הכל לפי מה שהוא אדם ומ"מ טוב יותר להקיצו ע"י אחר ולא ע"י עצמו וכמדומני שכן המנהג וכן נכון לעשות:**

8. ספר חדושי אגדות חלק שני עמוד קלז - מסכת קדושים

מה עשה גוי א' באשקלון וכו'. והביא ראיה מן גוי באשקלון ולא מן ישראל, ומזה תדע כי הגוי מוכן ביותר לכבוד אב ואם מן ישראל, ודבר זה קשיא ואי אפשר בלא טעם. לכן יש לפרש, כי דבר זה מה שהביאו ראייה מן הגוי שהיה מכבד את אביו ואמו מאוד, וכן אמר במדרש על עשו [שהיה] מכבד את אביו ביותר ממה שמכבד השיראל את אביו. דבר זה הטעם, כי הש"י ציוה שיכבד אדם את אביו מפני שהביא אותו אל עולם הזה, וכך אמרו במסכת בבא מציעי' (ל"ג א') אבידת אביו ואבידת רבו אבידת רבו קודמת מפני שהוא הביא אותו אל עה"ז ואלו רבו הביאו לחיי עולם הבא, מוכח כי לכך אמרה תורה שיכבד את אביו ואמו מפני שהביאו אותו לחיי עולם הזה, ומפני כי מיוחד האב שמביאו לחיי עולם הזה, ודבר זה מיוחד בו הגוים שאליהם נתנה) העולם הזה, ובפרט כי עולם הזה הוא מיוחד לעשו כמו שאמרו ז"ל במדרש (אבכיר) ויתרוצצו הבנים שהיו מריבין בנחלת שני עולמים ואמרו כי יעקב היה לחלקו עולם הבא ולעשו עולם הזה, לכך היה עשו מכבד את אביו ביותר מפני כי עולם הזה הוא לחלקו והאב מביא אותו לעולם הזה שהוא לחלקו, לכך כל האומות אשר חלקם הוא עולם הזה ואביו בשר ודם הוא שמביא אותו לעולם הזה לכך אצלו נמצא הכבוד לאביו בשר ודם. אבל ישראל שיש לו עולם הבא ולא עה"ז, לא נמצא בהם כ"כ הזריזות למצוה זאת כמו שנמצא באומות שיש בהם הזריזות למצוה זאת ביותר מאוד...

ועוד תדע להבין ענין זה, כי האב ואם הם סבה חמריית לבן שנותנים את הזרע וכמו שמבואר בפרק המפלת (גדה ל"א א') ומן אב ואם נוצר הגוף והנשמה נותן הש"י, ומפני שהגוי עיקר שלו הגוף, וסבתו הוא האב ואם לכך מכבד אב ואם ביותר, ואין עיקר של הגוי הנשמה ואין מכבדין את אביהם שבשמים, אבל ישראל עיקר שלו הוא הנשמה והש"י נותן הנשמה לא אב ואם, וישראל נקראים בנים למקום מה שאין זה באומות, לכך הגוי יותר דבק בכבוד אב ואם במה שהם חמריים יותר מן ישראל, ופי' זה קרוב לפירוש שנזכר לפני זה...

ויש עוד בזה דבר עמוק, מה שהאומות זריזים במצוה זאת, וראיה לזה כי עשו שהיה ראש האומות היה זריז במצוה זאת יותר מכל אדם, וזה שאמר הכתוב ויאבה יצחק את עשו כי ציד בפיו כי היה מכבד את אביו בצידו, ובמדרש (ב"ר פס"ה) אמר רשב"ג כל ימי הייתי משמש את אבי ולא שמשתי אותו אחד ממאה שמש עשו הרשע את אביו אני שמשתי את אבי הייתי משמש לו בבגדים מלוכלכים וכשיצאתי לשוק הייתי יוצא בבגדי נקיים, עשו הרשע כשהיה משמש את אביו היה משמש אותו בבגדי מלכות עד כאן. ודע כי לא היה דבר זה מה שהיה משמש עשו את אביו במקרה, כי אין דברים כאלו במקרה, מכל שכן שהיה רשע גמור והיה זריז במצוה כמו זאת. אבל דבר זה תבין לכל הפרושים אשר אמרנו:

9. ספר בניהו בן יהוידע על קידושים דף לא/א

שם נתן לו הקב"ה שכרו שנולדה לו פרה אדומה. מה שפרע לו שכרו בפרה אדומה, ולא פרע לו שיריוח כל זה הריוח באופן אחר, מכמה טעמים, האחד שבזה ניכר הדבר הזה אצלו יותר ולא יתלה בטבע, והשני כדי לזכות את ישראל שיקנו הפרה בדמים מרובים, ונמצא מוציאין בעבור המצוה ממון הרבה שבזה יגדל זכותם, והשלישי כדי שהם ירגישו ויקחו קל וחומר לעצמם, וכאשר אמרו חכמים אח"כ ומה מי שאינו מצווה ועושה כך וכו', והרביעי הוא עשה מצות הכבוד בדבר שהיה נצרך להקדש, פרע לו השכר בדבר שהוא צורך הקדש, כי פרה אדומה מאוצר ההקדש ניקנית...

ובני יידי כה"ר יעקב נר"ו פירש הטעם שניתן לו שכרו בפרה אדומה, כדי שיצא מזה סניגורייא על ישראל, כי הוא בזבז ממון בעבור מצות כבוד אב שהשכל מחייבה, וישראל בזבזו ממון רב הזה בעבור פרה אדומה, שהיא מצוה חוקית שאין השכל מחייבה, ואומות העולם מונין את ישראל עליה, לומר מה מצוה זו, ומה טעם יש בה, עד כאן דבריו נר"ו: